

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 1

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 1. – 790 с.

ISBN 978-617-8263-39-3

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У першому томі збірника містяться наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їхньому конституційному вимірі, у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-39-3 (т. 1)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

МАНУЇЛОВА КАТЕРИНА ВІКТОРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри міжнародного та європейського права,
кандидат юридичних наук, доцент*

РУДЕЦЬКА ПОЛІНА АНДРІЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
здобувач вищої освіти,
лаборант кафедри міжнародного та європейського права*

МІЖНАРОДНА КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПОСАДОВИХ ОСІБ ДЕРЖАВИ ЗА ВЧИНЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ЗЛОЧИНУ

Історія свідчить, про те що сотні тисяч людей стають жертвами найтяжчих міжнародних злочинів, скоєних навіть у мирний час, а також в період збройних конфліктів. Саме така злочинність становить загрозу міжнародному миру і безпеці, підриває основи міжнародних відносин.

На нашу думку, досить часто такі злочини вчиняються особами, що наділені владними повноваженнями та користуються імунітетами та користуються імунітетами від відповідальності. Це дає можливість у своїй країні уникати кримінальної відповідальності за вчинення злочинних дій.

Враховуючи історичний аспект, Версальський мирний договір містив спеціальний розділ про відповідальність (ст. 227–230), і імператор Вільгельм I звинувачувався «у найвищій образі міжнародної моралі і священної сили договорів» [2]. Постанови Версальського договору суттєво вплинули на формування наукової доктрини відповідальності у міжнародному праві хоча й не були реалізовані. Переломним моментом у історії становлення і визнання за фізичною особою статусу суб'єкта міжнародного права стали Нюрнберзький і Токійські трибунали. Нюрнберзький трибунал став по суті першим судом, який визнавав суб'єктом міжнародного злочину, ввів індивідуальну відповідальність фізичної особи за скоєний злочин.

Важливим кроком у формуванні інституту фізичної особи за злочини проти миру і безпеки людства стало обґрунтування системи галузевих принципів міжнародного кримінального права: індивідуальної відповідальності фізичних осіб, неприпустимість посилань на офіційний статус або наказ (*nullum crimen sine lege; nullum poena sine lege; ne bis in idem*) [3].

За вчинення міжнародного злочину посадові особи держави можуть бути притягнуті до міжнародної кримінальної відповідальності. У зв'язку з цим було створено Міжнародний кримінальний суд (МКС) з метою притягнення до відповідальності тих, хто вчинив міжнародний злочин, таких як військові злочини, злочини проти людяності та злочини проти миру.

Посадові особи держави можуть бути притягнуті до відповідальності за вчинення міжнародного злочину, якщо вони були відповідальні за дії, що призвели до вчинення злочину, або якщо вони не прийняли необхідних заходів для запобігання його вчиненню. При цьому, посадові особи держави можуть бути притягнуті до відповідальності як за пряме, так і за дотичне вчинення міжнародного злочину.

Одним з прикладів, коли посадові особи держави були притягнуті до міжнародної кримінальної відповідальності, є справа проти боснійського серба Радована Караджича. Він був засуджений до 40 років позбавлення волі за вчинення військових злочинів, злочинів проти людяності та злочинів проти миру в Боснії та Герцеговині в 1992–1995 роках. Цей приклад показує, що навіть найвищі посадові особи можуть бути притягнуті до відповідальності за вчинення міжнародного злочину.

Судовий процес над Слободаном Мілошевичем є одним з найбільш відомих та важливих судових процесів у міжнародному праві, в якому було продемонстровано визнання пріоритету над ним, в якому було показано визнання пріоритету переслідування міжнародних злочинів над інститутом міжнародних імунітетів колишніх держав. С. Мілошевич був президентом Югославії, і його звинувачували у вчиненні військових злочинів та злочинів проти людяності під час війни в Боснії та Герцеговині в 1990-х роках. Зокрема, його звинувачували у вбивстві тисяч мусульман у Сребрениці та інших містах Боснії. У 2000 році було підписано обвинувальний висновок, щодо С. Мілошевича який на той час обіймав посаду президента [6, р. 665]. Багато юристів-міжнародників дійшли до висновку, що це був перший прецедент, коли кримінальне переслідування почалося всупереч дії імунітетів за міжнародним правом [7, р. 52]. Судовий процес над Мілошевичем був важливим етапом в боротьбі проти військових злочинів та злочинів проти людяності. Він показав, що навіть найвищі посадові особи не можуть уникнути відповідальності за свої дії. Крім того, цей процес надав жертвам війни можливість висловлювати свої скарги та отримувати справедливість. У підсумку, судовий процес над Слободаном Мілошевичем був важливим етапом в боротьбі проти військових злочинів та злочинів проти людяності. Він показав, що всі є підатними до відповідальності за свої дії, навіть коли вони вчинені в позиції влади.

Яскравим прикладом для сьогодення та складним питанням – притягнення до відповідальності Президента росії, оскільки він користується імунітетом як глава держави. Однак, багато експертів вважають, що дії, зокрема анексія Криму, втручання в справи України та злочини проти людства в Сирії, можуть бути кваліфіковані як злочини проти миру, злочини проти людства та військові злочини.

Згідно зі Статутом Міжнародного кримінального суду, який був прийнятий на Римській конференції у 1998 році [див.: 4], кваліфікація злочинів проти миру, злочинів проти людства та військових злочинів є підставою для притягнення до відповідальності осіб, в тому числі державних діячів, за їхні дії або бездіяльність.

Однак, росія не ратифікувала Статут Міжнародного кримінального суду (далі МКС), тому суд не має юрисдикції над даною державою. Альтернативним рішенням передати справу до МКС є рішення, яке буде ухвалене Радою Безпеки ООН, однак цей спосіб не буде дієвим, оскільки росія володіє у ньому правом veto. Крім цього, існують інші міжнародні механізми, такі як звернення до Європейського Суду з прав людини, створення Незалежної міжнародної комісії ООН із розслідування злочинів та створення окремого органу – Міжнародного трибуналу (який розглядатиме справи проти керівництва, обвинуваченого в агресії проти України). Проте, ефективність таких механізмів залежить від політичної волі країн та їхніх відносин з міжнародними судами та трибуналами.

Отже, притягнення президента росії до відповідальності за його дії може бути складним питанням, однак, міжнародна спільнота продовжує працювати над забезпеченням відповідальності за злочини проти миру, злочини проти людства та військові злочини.

В даний час в міжнародних відносинах затвердився принцип, за яким дія імунітетів вищих посадових осіб держави не перешкоджає притягненню їх до індивідуальної відповідальності за міжнародні злочини [5, с. 45]. Розуміємо, що такий принцип, у відповідності до міжнародних зобов'язань повинен бути відтворений у їх національному праві.

Висновок Конституційного суду України: «недоторканість певної категорії осіб – це не їх привілей; вона пов'язана із виконанням ними важливих державних функцій, а тому, відповідно до Конституції України і міжнародно-правових зобов'язань України, суддів передбачає лише спеціальні умови притягнення їх до кримінальної відповідальності» [1].

Аналізуючи все вище сказане можна стверджувати, що на сьогодні, країна повинна гарантувати особам, які користуються правом недоторканості, можливість бути притягненим до кримінальної відповідальності законом, узгодженим з міжнародно-правовим зобов'язанням.

Список використаних джерел:

1. Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римському статуту Міжнародного кримінального суду (справа про римський статут). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01#Text>
2. Волощук О. Т., Юрчишин В. М. Основні етапи становлення та розвитку індивідуальної кримінальної відповідальності в міжнародному праві. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2021. №. С. 119–127.
3. Проект кодексу злочинів проти миру і безпеки людства. URL: http://www/un.org-ru/documents/decl_conv/conventions/code_of_offences.Shtm
4. Римський статут міжнародного кримінального суду : Статут Міжнар. судів від 17.07.1998 р. : станом на 16 січ. 2002 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (дата звернення: 20.04.2023).
5. Русинова В. Н. Міжнародний імунітет високо поставлених посадових осіб і кримінальне переслідування міжнародних злочинів. Міжнародне публічне та приватне право. 2006. № 3. С. 42-51.

6. Maghveras K. D. The Interplay Between the Transfer of Slobodan Milosevich to the ICTY and Yugoslav Constitutional Law. *European Journal of International Law*. 2002. P. 661–667.
7. Report of the Prosecutor of the International Criminal Court, Mr. Luis Moreno Ocampo, to the Security Council pursuant to UNSR 1593 (2005).

Ключові слова: міжнародна-правова відповідальність, посадова особа, міжнародний злочин, імунітет, міжнародне право.

Key words: international-legal responsibility, official, international crime, immunity, international law.

РЕДЧЕНКО ЯРОСЛАВ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри міжнародного та європейського права*

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ПРОБЛЕМАТИКА ВИЗНАННЯ ЦИФРОВИХ ВАЛЮТ ОФІЦІЙНИМИ ПЛАТІЖНИМИ ЗАСОБАМИ

Сьогодні технології розвиваються настільки швидко, що право, як регулятор суспільних відносин, не завжди встигає реагувати на появу нових предметів, інвестиційних інструментів і технологічних рішень. Особливо це стосується регулювання обігу криптовалют, оскільки, незважаючи на об'єктивне існування криптовалют, їхнє правове визначення та регулювання практично відсутнє на законодавчому та міжнародному нормативному рівні.

Криптовалюти – це децентралізовані, конвертовані цифрові валюти, що базуються на математичних принципах, автоматично генеруються та управляються програмним забезпеченням. З появою криптовалют значного поширення набула і багаторівнева технологія блокчейн, на якій працює найпопулярніша криптовалюта – біткоїн.

У науковому дискурсі питанням фінансово-правової природи та правового статусу криптовалют займалися І. І. Верес, А. С. Горбунова, В. В. Кубай, О. В. Мельниченко, Д. В. Пашко, Д. І. Погрібний, А. М. Пожидаєва, О. Е. Радутний. Разом з тим, на сьогоднішній день немає єдиного глобального принципу або змісту визначення терміна «криптовалюта», як з економічного, так і з юридичного погляду, що породжує безліч проблем у сфері правового регулювання обігу криптовалют.

Слід зауважити, що міжнародна практика щодо використання криптовалют, їх регулювання та оподаткування варіюється від країни до країни. Розвинені країни визнали криптовалюту платіжним засобом або прирівняли їх до своїх національних валют і запровадили регулювання, контроль і оподаткування електронних платежів. Країни зі слабкою економікою не готові використовувати такі платіжні системи. Тому вони обирають нейтралітет, уникають ухвалювати рішення у сфері віртуальних валют або зовсім забороняють їх [4, с. 121].

Галімурка Петро Іванович

Тимчасові заходи Міжнародного суду ООН як підстава
для обмеження юрисдикційних імунітетів: український контекст . . . 389

Громлюк Аліна Віталіївна

Проблемні питання розгляду справ ЄСПЛ за скаргами
щодо порушення права власності . . . 392

Джевага-Третьякова Світлана Юріївна

Становлення та розвиток концесії . . . 394

Димов Кирило Борисович

Розвиток міжнародних та національних механізмів захисту
права на житло біженців та вимушених мігрантів внаслідок
міжнародного збройного конфлікту в Україні . . . 397

Жакун Маргарита Юріївна

Захист іноземних інвестицій в умовах воєнного стану:
міжнародний досвід для України . . . 401

Мануїлова Катерина Вікторівна,

Рудецька Поліна Андріївна

Міжнародна кримінальна відповідальність посадових осіб
держави за вчинення міжнародного злочину . . . 404

Редченко Ярослав Олександрович

Міжнародно-правова проблематика визнання цифрових валют
офіційними платіжними засобами . . . 407

Степанова Снежана Петрівна

Елементи нової моделі міжнародного волонтерства в Україні . . . 411

Череповський Костянтин Валерійович

Справедливий і рівноправний режим як багатопарова
комбінація принципів права . . . 415

Шипко Станіслав Олександрович

Міжнародно-правове регулювання боротьби з кіберзлочинністю . . . 419

СЕКЦІЯ 9
ЕКОНОМІКА ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО
В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ, ВІЙНИ
ТА ПІСЛЯВОЄННА ВІДБУДОВА УКРАЇНИ

Кібік Ольга Миколаївна,

Слободянюк Ольга Василівна

Інтеграційна стратегія в системі забезпечення відновлення
та розвитку України . . . 422

Котковський Володимир Станіславович

Повоєнне реформування енергетичного комплексу України . . . 426

Котлубай Вячеслав Олексійович

Підвищення рівня інноваційності українських бізнес-структур
в умовах війни . . . 428